

ES parama
atliekų tvarkymo sistemos
sukūrimui Lietuvoje

Leidiny s parengtas įgyvendinant Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos inicijuotą projektą „ES paramos atliekų tvarkymui Lietuvoje efektyvumo vertinimas ir 2014–2020 metų finansavimo prioritetų nustatymas“. Projektas finansuojamas Sanglaudos fondo lėšomis pagal 2007–2013 metų Sanglaudos skatinimo veiksmų programą.

Leidiny s parengtas pagal vertinimo galutinę ataskaitą: *ES paramos atliekų tvarkymui Lietuvoje efektyvumo vertinimas ir 2014–2020 metų finansavimo prioritetų nustatymas*. Galutinė ataskaita, 2014 m. rugsėjo 4 d.

Vertinimą atliko ir leidinį parengė VšĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“ kartu su UAB „ESTEP Vilnius“ pagal 2014 m. sausio 17 d. paslaugų pirkimo sutartį Nr. VPS–2014–7–ES.

Leidinyje panaudotos Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūros, regioninių atliekų tvarkymo centrų, UAB „Biastra plus“ nuotraukos.

Olimpiečių g. 1A-26
09200 Vilnius, Lietuva
Tel. (8 5) 269 0120, faks. (8 5) 269 0124
El. p. info@estep.lt
www.estep.lt

Cituojant nuoroda į šaltinį būtina.
Leidinio tiražas 100 egz.
Atspausdinta ant perdirbto popieriaus.

TURINYS

1. KODĖL ES SKIRIA LĖŠAS ATLIEKŲ TVARKYMUJ LIETUVOJE? _____	3
2. KUR INVESTUOTOS ES SKIRTOS LĖŠOS? _____	3
3. KIEK KAINAVO ATLIEKŲ TVARKYMO SISTEMOS SUKŪRIMAS LIETUVOJE? _____	6
4. KOKIA ATLIEKŲ TVARKYMO INFRASTRUKTŪRA SUKURTA ES LĖŠOMIS? _____	6
4.1. Senų sąvartynų uždarymas ir regioninių nepavojingų atliekų sąvartynų įrengimas _____	7
4.2. Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių įrengimas _____	8
4.3. Žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelių įrengimas ir gyventojų aprūpinimas individualaus kompostavimo konteneriais _____	9
4.4. Atliekų mechaninio ir biologinio apdorojimo įrenginių statyba _____	10
4.5. Pavojingų atliekų tvarkymas _____	10
5. REGIONINĖS KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO SISTEMOS _____	11
5.1. Alytaus komunalinių atliekų tvarkymo regionas _____	12
5.2. Kauno komunalinių atliekų tvarkymo regionas _____	13
5.3. Klaipėdos komunalinių atliekų tvarkymo regionas _____	14
5.4. Marijampolės komunalinių atliekų tvarkymo regionas _____	15
5.5. Panevėžio komunalinių atliekų tvarkymo regionas _____	16
5.6. Šiaulių komunalinių atliekų tvarkymo regionas _____	17
5.7. Tauragės komunalinių atliekų tvarkymo regionas _____	18
5.8. Telšių komunalinių atliekų tvarkymo regionas _____	19
5.9. Utenos komunalinių atliekų tvarkymo regionas _____	20
5.10. Vilniaus komunalinių atliekų tvarkymo regionas _____	21
6. NAUDINGOS NUORODOS _____	22

1. KODĖL ES SKIRIA LĖŠAS ATLIEKŲ TVARKYMOUI LIETUVOJE?

Lietuvos narystė Europos Sąjungoje (toliau – ES) yra ES investicijų į atliekų tvarkymo sistemas sukūrimą Lietuvoje priežastis ir pasekmė. Tapdama ES nare Lietuva įsipareigojo įgyvendinti ES aplinkosaugos *acquis* reikalavimus. Integracijos į ES metu aplinkos sektorius buvo vienas iš sudėtingiausių, daugiausiai žmoniškųjų ir materialinių išteklių reikalaujančių sektorių. Tai lėmė prasta aplinkos apsaugos sistemos būklė, menkos nacionalinės ir savivaldybių investicijos arba visiškai investicijų nebuvimas, žemas kompetencijos lygis atliekų ir nuotekų tvarkymo sektoriuje. ES direktyvų reikalavimų ypač dėl miesto nuotekų valymo, žmonėms vartoti skirto vandens kokybės, atliekų sąvartynų, pavojingų atliekų, pakuočių ir pakuočių atliekų, didelių deginimo įrenginių įgyvendinimui buvo reikalingos didžiulės investicijos. ES įsipareigojo skirti lėšų daliai investicijų poreikių patenkinti. Svarbiausiu Lietuvos narystės ES įsipareigojimų aplinkosaugos sektoriuje įgyvendinimo finansavimo šaltiniu tapo Pasirengimo narystei ES struktūrinės politikos instrumentas (toliau – ISPA), kurį Lietuvai tapus ES nare pakeitė Sanglaudos fondas.

ES parama komunalinių atliekų tvarkymo sistemos sukūrimui ir plėtrai sudaro sąlygas mažinti finansinę naštą Lietuvos gyventojams. Komunalinių atliekų tvarkymo sistemos sukūrimo ir išlaikymo išlaidas turi padengti gyventojų mokami mokesčiai už atliekų tvarkymą. Augant investicijoms augtų ir gyventojų mokami mokesčiai, todėl ES parama sudaro sąlygas sukurti reikalingą atliekų tvarkymo infrastruktūrą mažinant finansinę naštą Lietuvos gyventojams.

Tyrimo¹ rezultatai rodo, kad įgyvendinus komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtros projektus tik nuosavomis lėšomis, atliekų tvarkymo sąnaudos padidėtų vidutiniškai 28 procentais. Atitinkamai gyventojams didėtų atliekų tvarkymo (surinkimo, išvežimo) išlaidos.

Aukštrakių sąvartyno Šiaulių regione įrengimo darbai.

¹Čia ir toliau: ES paramos atliekų tvarkymui Lietuvoje efektyvumo vertinimas ir 2014–2020 metų finansavimo prioritetų nustatymas. Galutinė ataskaita, 2014 m. rugsėjo 4 d. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos ministerijos užsakyimu parengė VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“ kartu su UAB „ESTEP Vilnius“.

2. KUR INVESTUOTOS ES SKIRTOS LĖŠOS?

ES investicijos skirstomos pagal laikotarpius: 2000–2006 metų laikotarpiu ES lėšos buvo skirtos atliekų tvarkymo sistemos sukūrimui, 2007–2013 metų laikotarpiu buvo užbaigtos ankstesnių laikotarpiu pradėtos veiklos ir investuojama į komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtrą.

2000–2006 metų laikotarpiu ISPA ir Sanglaudos fondo lėšomis buvo siekiama spręsti pagrindines atliekų sektoriaus problemas. Komunalinių atliekų tvarkymo srityje nebuvo sukurta tinkama atliekų šalinimo sistema, šalyje buvo didelė aplinkos tarša buitinėmis atliekomis iš aplinkosaugos reikalavimų neatitinkančių sąvartynų, trūko kitos komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros (didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių, žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelių, antrinių žaliavų atskiro

surinkimo priemonių ir rūšiavimo linijų). Be to, viešoji komunalinių atliekų tvarkymo (surinkimo ir šalinimo) paslauga buvo organizuojama atskirų savivaldybių lygiu, vieningų iniciatyvų ar projektų investuoti į bendrus su kitomis savivaldybėmis (regioninius) rūšiavimo ar šalinimo įrenginius nebuvo. Itin aktuali problema buvo daugelio pavojingų atliekų tvarkymo sistemos nebuvimas. Per metus Lietuvoje susidaro daugiau nei 100 tūkstančių tonų pavojingų atliekų, didžioji dalis šių atliekų buvo surenkama ir saugoma įmonių teritorijose, laikino saugojimo aikštelėse, tačiau, nesant tinkamos apskaitos, dideli šių atliekų kiekiai patekdavo į gamtą ar net sąvartynus.

ISPA ir Sanglaudos fondo lėšos 2000–2006 m. skirtos komunalinių atliekų tvarkymo sistemos sukūrimo ir pavojingų atliekų tvarkymo projektams (žr. paveikslą).

Komunalinių atliekų tvarkymo sistemų sukūrimas

- Regioninių nepavojingų atliekų šalinimo sąvartynų įrengimas ir senų sąvartynų uždarymas.
- Didelių gabaritų atliekų surinkimo ir žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelių įrengimas.
- Konteinerių aikštelių įrengimas.

Pavojingų atliekų tvarkymas

- Bankrutavusių įmonių paliktų pavojingų atliekų, senų pesticidų sandėlių sutvarkymas.
- Šiaulių rajono Aukštrakių odų pramonės skystų atliekų sąvartyno uždarymas.
- Pavojingų atliekų deginimo įrenginio statybos Šiaulių rajone.

2007–2013 metų laikotarpiu buvo užbaigtos ankstesniu laikotarpiu pradėtos atliekų tvarkymo sistemos sukūrimo veiklos (baigti tvarkyti visi seni sąvartynai ir šiukšlynai, statomos papildomos didelių gabaritų atliekų surinkimo ir žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės, statomas pavojingų atliekų sąvartynas), tačiau pagrindinis dėmesys buvo skirtas komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtrai regionuose, siekiant sumažinti sąvartynuose šalinamų biologiškai skaidžių atliekų kiekį.

Neapdorotų komunalinių atliekų šalinimas sąvartyne.

Kodėl prioritetas teikiamas biologiškai skaidžių atliekų šalinimo mažinimui? Komunalinių biologiškai skaidžių atliekų šalinimo mažinimas svarbus, nes:

- Komunalinės biologiškai skaidžios atliekos sudaro didžiąją dalį sąvartynuose šalinamų mišrių komunalinių atliekų (nuo 40 iki 60 procentų).
- Biologiškai skaidžių atliekų šalinimas yra kenksmingas aplinkai, kadangi sąvartynuose pūvant šioms atliekoms į aplinkos orą išmetamas didelis šiltnamio efektą sukeliančių dujų, pirmiausia metano, kiekis.
- Šalinant biologiškai skaidžias atliekas netenkama galimybės panaudoti šių atliekų energetinių ir medžiaginių savybių (pavyzdžiui, biodujų išgavimas, kompostavimas).

Kodėl svarbu sumažinti atliekų šalinimą sąvartyne? Pagal atliekų tvarkymo prioritetų hierarchiją atliekų šalinimas sąvartyne yra labiausiai nepageidaujamas atliekų tvarkymo būdas. Tačiau Lietuvoje šis komunalinių atliekų tvarkymo būdas vis dar dominuoja: 2011 m. sąvartynuose buvo pašalinta apie ¾ visų susidariusių komunalinių atliekų (iš viso 1034 tūkst. tonų). Plėtojant komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūrą siekiama daugiau komunalinių atliekų sutvarkyti kitais būdais (pavyzdžiui, surenkant ir perdirbant antrines žaliavas, kompostuojant biologiškai skaidžias atliekas arba iš jų išgaunant biodujas energijos gavybai ir pan.).

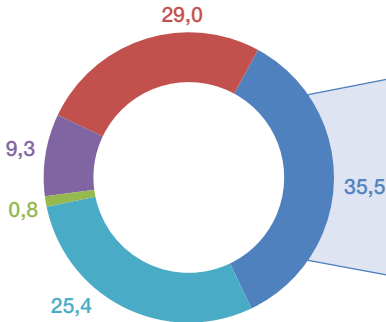
Atliekų tvarkymo prioritetų hierarchija

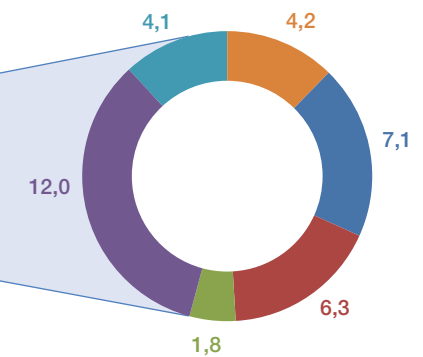
Atliekų tvarkymo prioritetų hierarchija nurodo, koks atliekų tvarkymo būdas yra labiausiai pageidaujamas aplinkosauginiu požiūriu. Tvarkant atliekas, visų pirma, turi būti vengiama atliekų susidarymo (atliekų prevencija), o jei atliekų neįmanoma išvengti, jos turi būti pakartotinai naudojamos, perdirbamos ar kitaip naudojamos (pavyzdžiui, atliekų deginimas su energijos išgavimu), kad kuo mažiau atliekų būtų šalinama sąvartynuose. Deginamos ir šalinamos gali būti tik tos atliekos, kurių neįmanoma kitaip panaudoti ar perdirbti.

ES lėšomis 2007–2013 metų laikotarpiu finansuoti regioninių atliekų tvarkymo centrų projektai, kuriuos įgyvendinant statomi komunalinių atliekų mechaninio ir biologinio apdorojimo įrenginiai dešimtyje atliekų tvarkymo regionų, perkami biologiškai skaidžių atliekų individualaus kompostavimo ir antrinių žaliavų surinkimo konteineriai, kad būtų užtikrintas pirminis šių atliekų rūšiavimas ir sumažintas jų patekimas į sąvartynus. Atskyrus komunalines biologiškai skaidžias atliekas ir antrines žaliavas (popierių ir kartoną, stiklą, plastiką, metalą, kombinuotas pakuotes), sąvartynuose šalinamų mišrių komunalinių atliekų kiekį būtų galima sumažinti dviem trečdaliais (žr. paveikslus apie šalinamų komunalinių atliekų sudėtį).

Regioniniuose sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų sudėtis 2013 m., proc.

Regioniniuose sąvartynuose šalinamų komunalinių biologiškai skaidžių atliekų sudėtis 2013 m., proc.

- Komunalinės biologiškai skaidžios atliekos
- Plastikų, metalų, stiklo, kombinuotų pakuočių atliekos
- Pavojingos atliekos (EEJA, baterijų ir akumuliatorių atliekos ir kt.)
- Inertinės atliekos (keramika, betonas, akmenys ir pan.)
- Kitos komunalinės atliekos (sauskelnės, avalynė, kitos nepavojingos atliekos)

- Popieriaus ir kartono, įskaitant pakuotes, atliekos
- Žaliosios atliekos
- Medienos, įskaitant pakuotes, atliekos
- Biologiškai skaidžios maisto gamybos atliekos
- Natūralaus pluošto audinių atliekos
- Kitos komunalinės biologiškai skaidžios atliekos

3. KIEK KAINAVO ATLIEKŲ TVARKYMO SISTEMOS SUKŪRIMAS LIETUVOJE?

Nuo 2000 m. ES lėšomis buvo finansuota **40 projektų**, bendra jų vertė beveik **1398 mln. litų**: 11 projektų 2000–2006 m. (bendra vertė – 611 mln. litų), 29 projektai 2007–2013 m. (bendra vertė – 787 mln. litų). ES lėšos sudaro 73 proc. visos investuotos sumos (1014 mln. litų), valstybės biudžeto lėšos – 19 proc. (270 mln. litų), projektų vykdytojų lėšos – 8 proc. (113 mln. litų).

ES lėšomis finansuota 2/3 visų atliekų tvarkymo sistemos sukūrimo ir plėtros išlaidų.

Didžioji projektų ir visų investicijų dalis buvo skirta regioninėms komunalinių atliekų tvarkymo sistemoms sukurti ir plėtoti: finansuoti 38 regioninių atliekų tvarkymo centrų projektai, kurių bendra vertė beveik 1282 mln. litų. Pavojingų atliekų tvarkymo projektams, kuriuos įgyvendino UAB „Toksika“, skirta beveik 116 mln. litų (8 proc. visų investicijų).

4. KOKIA ATLIEKŲ TVARKYMO INFRASTRUKTŪRA SUKURTA ES LĖSOMIS?

Investicijų paskirtis	Projektų rezultatai	Skaičius	Projektų skaičius	Investicijos mln. Lt
Atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas	Įrengti regioniniai nepavojingų atliekų sąvartynai	11	28	760
	Uždaryti ir sutvarkyti seni sąvartynai ir šiukšlynai	808		
	Įrengtos didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės	89		
	Įrengti atliekų priėmimo punktai (Šiaulių regione)	34		
	Įrengtos žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės	54		
	Įrengtos atliekų perkrovimo stotys (Kauno ir Panevėžio regionuose)	5		
Komunalinių atliekų tvarkymo sistemos plėtra	Įrengtos konteinerių aikštelės (Šiaulių ir Vilniaus regionuose)	347	10	521
	Pastatyti atliekų mechaninio ir biologinio apdorojimo įrenginiai	8		
	Pastatytas atliekų mechaninio apdorojimo įrenginys (Klaipėdos regione)	1		
	Įrengta atliekų biologinio apdorojimo (kompostavimo) aikštelė (Tauragės regione)	1		
	Nupirka individualaus kompostavimo konteinerių	172 tūkst.		
Pavojingų atliekų tvarkymas	Nupirka antrinių žaliavų konteinerių (Tauragės regione)	47 tūkst.	2	116
	Pastatytas pavojingų atliekų deginimo įrenginys (Šiaulių rajone)	1		
	Įrengtas pavojingų atliekų sąvartynas	1		
	Uždarytas ir reikultivuotas Aukštakių odų pramonės skystų atliekų sąvartynas (Šiaulių rajone)	1		
	Sutvarkytos 10 bankrutavusių įmonių paliktos pavojingos atliekos	1100 tonų		
	Surinkti ir sutvarkyti pesticidai iš 30 sandėlių	2090 tonų		
Išvalytas pesticidais užterštas dirvožemis pesticidų gaisravietėse	5134 m ²			
Iš viso			40	1398

4.1. SENŲ SAŲARTYŅŲ UŽDARYMAS IR REGIONINIŲ NEPAVOJINGŲ ATLIEKŲ SAŲARTYŅŲ ĮRENGIMAS

2008 metais Lietuvoje užregistruota apie 850 buitinių atliekų sąvartynų (šiukšlynų), iš jų apie 300–350 buvo eksploatuojami. Daugelį jų galima vadinti tiesiog šiukšlynais, nes juose buvo nesilaikoma daugelio kontroliuojamiems sąvartynams keliamų reikalavimų. Dalis veikė nelegaliai arba pusiau legaliai, t. y. nebuvo tinkamai įregistuoti ir neturėjo licencijų arba leidimų. Šie sąvartynai neatitiko aplinkos apsaugos ir visuomenės sveikatos saugos reikalavimų, o jų būklė buvo prasta. Ne vienas sąvartynas buvo įrengtas saugomose teritorijose, vandenviečių apsaugos zonose ar miškuose. Atliekoms šalinti dažnai buvo naudojami apleisti žvyro, smėlio, molio karjerai ar natūralios gamtinės daubos be jokio inžinerinio paruošimo, sąvartyno dugno izoliacija, o uždarius sąvartyną – paviršiaus izoliacija nebuvo tinkamai įrengta arba visai neįrengta. Sąvartynų filtratas buvo surenkamas ir valomas vos keliolikoje sąvartynų, nebuvo sąvartynų dujų surinkimo ir naudojimo sistemų. Sąvartynai buvo netinkamai eksploatuojami, šalinamų atliekų kontrolė buvo nepakankama, nebuvo atliekų svėrimo įrenginių arba jie buvo nepakankami, sąvartynai buvo neaptverti, į juos galėjo patekti pašaliniai žmonės. Nebuvo vykdomas sąvartynų aplinkos monitoringas (stebėseną), priežiūra po uždarymo. Prie kai kurių sąvartynų žmonės gyveno arčiau nei 500 metrų atstumu. Vieno sąvartyno aptarnavimo teritorijoje gyveno vidutiniškai 10 tūkst. gyventojų (šis rodiklis buvo 10 kartų mažesnis nei ES šalyse). Taigi, vienas pagrindinių aplinkosaugos politikos tikslų buvo nutraukti atliekų šalinimą aplinkosaugos reikalavimų neatitinkančiuose sąvartynuose ir sumažinti bendrą sąvartynų skaičių.

Uždarytas sąvartynas Panevėžio regione.

Sąvartyno filtrato valymo įrenginiai.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintame Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane buvo numatyta, kad „<...> valstybė remia regioninių atliekų tvarkymo sistemų kūrimą, nes tai yra geriausias būdas modernizuoti komunalinių atliekų tvarkymą nevienodai išsivysčiusiuose šalies regionuose <...>“. Lietuvoje pradėtos kurti regioninės atliekų tvarkymo sistemos, kurios apėmė savivaldybėse esančių senų sąvartynų (šiukšlynų) uždarymą ir naujos infrastruktūros kūrimą (naujų regioninių sąvartynų įrengimą, atliekų priėmimo ir kompostavimo aikštelių įrengimą, perkrovimo stočių įrengimą, sąvartynų įrangos pirkimą ir kt.).

Atsižvelgiant į atliekų transportavimo į sąvartyną išlaidas, sąvartyno įrengimo, eksploatavimo, uždarymo ir priežiūros po uždarymo sąnaudas Lietuvoje buvo priimtas sprendimas įrengti 11 modernių regioninių nepavojingų atliekų sąvartynų (po vieną kiekviename atliekų tvarkymo regione, išskyrus Kauno regioną, kur įrengti du sąvartynai), o visus senus sąvartynus uždaryti ir sutvarkyti. Dalis mažų šiukšlynų buvo iškasti ir išvežti, o kiti buvo sutvarkyti vietoje. Nuo 2009 metų vidurio šalinti atliekas ES reikalavimų neatitinkančiuose sąvartynuose yra uždrausta. Bendri veikiančių regioninių nepavojingųjų atliekų sąvartynų pajėgumai – apie 1,25 mln. tonų per metus.

4.2. DIDELIŲ GABARITŲ ATLIEKŲ SURINKIMO AIKŠTELIŲ ĮRENGIMAS

Siekiant sudaryti sąlygas gyventojams patogiai atsikratyti stambiais atliekomis, ES lėšomis plėtojamas didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių (toliau – DGASA) tinklas. Šiose aikštelėse iš gyventojų paprastai priimamos ne tik stambios atliekos (baldai, tekstilės gaminiai, buitinė technika, lengvųjų automobilių padangos), bet perdirbimui į antrines žaliavas tinkamos atliekos (stiklas, plastmasė, metalas, makulatūra), statybinės ir grovimo atliekos (butų remonto ir sodybų tvarkymo atliekos) ir buitijje susidaranti pavojingos atliekos (netinkami naudoti buitinės chemijos gaminiai, dažų, lakų ir apdailos medžiagų atliekos, lengvųjų automobilių akumulatoriai, elektroninė technika ir pan.).

Kiekvienoje savivaldybėje veikia bent viena didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė.

Be to, savivaldybės turi užtikrinti, kad 50000 gyventojų tektų ne mažiau kaip viena DGASA, todėl didesnėse savivaldybėse veikia daugiau tokių aikštelių. Savivaldybių duomenimis Lietuvoje 2013 m. veikė 83 DGASA ir 187 atliekų priėmimo punktu. ES lėšomis iki 2014 m. pradžios buvo įrengtos 67 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės, 34 atliekų priėmimo punktai ir 347 konteinerių aikštelės. Dar 22 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikšteles suplanuota įrengti iki 2015 m. pabaigos.

Daugelyje atliekų tvarkymo regionų daugiau nei pusė visų DGASA, o kai kuriuose regionuose (Tauragės ir Vilniaus, vertinant be Vilniaus m. sav.) visos DGASA buvo įrengtos įgyvendinant ES lėšomis finansuotus projektus. Savivaldybių duomenimis (be Alytaus rajono, Prienų rajono ir Vilniaus miesto savivaldybių) 2013 m. didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelėse buvo surinkta 46 tūkst. tonų (arba apie 5 proc.) visų komunalinių atliekų.

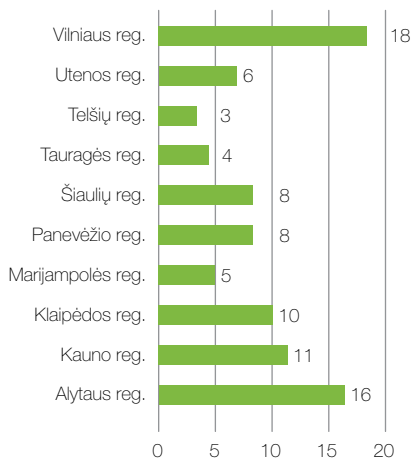
Įgyvendinant ES lėšomis finansuotus projektus Lietuvoje įrengta apie 2/3 visų veikiančių didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių.

Prieš vežant atliekas į artimiausią didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelę reikėtų išsiaiškinti, kokios atliekos priimamos būtent toje aikštelėje, nes skirtingose aikštelėse priimamos skirtingos atliekos, pavyzdžiui, ne visos aikštelės priima pavojingas buitines atliekas. Į aikšteles gyventojų atvežamos atliekos priimamos aikštelių darbo metu. Aikštelių adresai ir darbo laikas skelbiami savivaldybių, regioninių atliekų tvarkymo centrų ir Aplinkos ministerijos interneto svetainėse.

Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė.

ES lėšomis įrengtos DGASA

4.3. ŽALIŲJŲ ATLIEKŲ KOMPOSTAVIMO AIKŠTELIŲ ĮRENGIMAS IR GYVENTOJŲ APRŪPINIMAS INDIVIDUALAUS KOMPOSTAVIMO KONTEINERIAIS

Siekiant sumažinti į sąvartynus patenkančių biologiškai skaidžių atliekų kiekį, į sąvartynus draudžiama vežti žaliąsias atliekas. Žaliąsias atliekas galima atvežti į žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelę arba kompostuoti individualiai. Įgyvendinant ES lėšomis finansuotus projektus individualių namų gyventojai aprūpinami kompostavimo dėžėmis, žaliųjų atliekų surinkimo konteineriais, statomos žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės (toliau – ŽAKA), kuriose priimamos želdynų karpymo ir sodo atliekos, nukritę medžių lapai, nupjauta žolė, gėlės, piktžolės, vaisių, daržovių atliekos, medžio žievė, pjuvenos, drožlės, skiedros, smulkios medžių, krūmų genėjimo šakos ir panašios atliekos.

Įgyvendinant ES lėšomis finansuotus projektus Lietuvoje iki 2014 m. pradžios buvo įrengta 40 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelių, dar 14 tokių aikštelių numatyta įrengti iki 2015 m. pabaigos. Be to, gyventojams bus išdalinta daugiau kaip 172 tūkst. individualaus kompostavimo dėžių ir žaliųjų atliekų surinkimo konteinerių. Nors individualus kompostavimas neturi ženklios įtakos biologiškai skaidžių atliekų šalinimo sąvartynuose mažinimui, tačiau tokiu būdu gyventojams parodomi alternatyvūs atliekų tvarkymo būdai, sudaromos prielaidos atsirasti rūšiavimo, pakartotino atliekų panaudojimo ir perdavimo įpročiams. Kompostuojant žaliąsias atliekas galima pasigaminti natūralių trąšų.

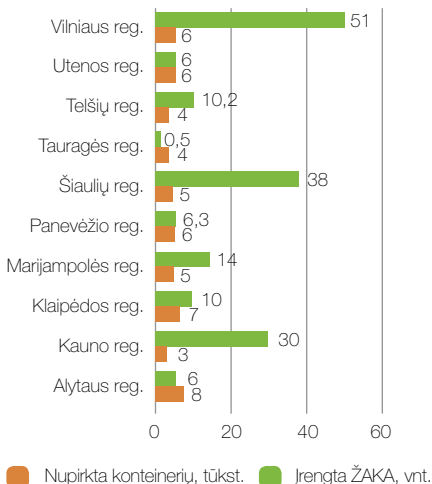

Atliekų kompostavimo aikštelė.

Kompostavimo dėžė.

ES lėšomis įrengtos ŽAKA ir nupirkti kompostavimo konteineriai

Kokias atliekas galima kompostuoti? Kompostuoti galima: daržovių ir vaisių atliekas, šieną, kiaušinių lukštus, kevalus, gėles, vaisius, smulkias medžių šakas, lapus, pjuvenas, kavos ir arbatos tirščius, naminių gyvūnų išmatas. Kompostuoti negalima: skerdienos atliekų, mėsos ir žuvies gabaliukų, virtų daržovių. Nepatariama kompostuoti piktžolių su sėklomis, nes jos gali išlikti subrendusiame komposte ir užteršti dirvą, kurioje jis naudojamas.

4.4. ATLIEKŲ MECHANINIO IR BIOLOGINIO APDOROJIMO ĮRENGINIŲ STATYBA

Tam, kad mažėtų sąvartynuose šalinamų biologiškai skaidžių atliekų ir apskritai šalinamų komunalinių atliekų kiekis, o sąvartynuose būtų šalinamos tik apdorotos atliekos, t. y. išrūšiuvus likusias ir netinkamas perdirbti ar kitaip naudoti (pavyzdžiui, deginti), dalis ES lėšų buvo skirta atliekų mechaninio ir biologinio apdorojimo įrenginių statybos projektams. Iki 2015 metų pabaigos numatyta pastatyti 1 mechaninio apdorojimo (Klaipėdos regione) ir 8 mechaninio rūšiavimo ir biologinio apdorojimo įrenginius (kituose regionuose, išskyrus Tauragės regioną). Tauragės atliekų tvarkymo regione numatytas komunalinių atliekų biologinis apdorojimas (statoma atliekų kompostavimo aikštelė), o antrinėms žaliavoms iš komunalinių atliekų atskirti perkama daugiau kaip 47 tūkst. antrinių žaliavų konteinerių, kuriais bus aprūpinti šio atliekų tvarkymo regiono gyventojai. Atliekų mechaninio apdorojimo įrenginiuose bus galima kasmet apdoroti apie 900 tūkst. tonų komunalinių atliekų, o biologinio apdorojimo įrenginiuose – apie 400 tūkst. tonų.

Iš mišrių komunalinių atliekų srauto atskirtas biologiškai skaidžias atliekas numatyta apdoroti ir naudoti įvairiais būdais: Alytaus, Telšių, Panevėžio ir Utenos regionuose planuojama statyti sausos fermentacijos biudijų išgavimo įrenginius ir biudijas naudoti energijos gavybai, Vilniaus regione numatyta pastatyti biodžiovinimo įrenginį, kuriame biologiškai skaidžios atliekos bus ruošiamos deginimui, Kauno, Marijampolės ir Šiaulių regionuose statyti uždaro, o Tauragės regione – atviro kompostavimo įrenginius.

Alytaus regiono atliekų mechaninio apdorojimo įrenginys.

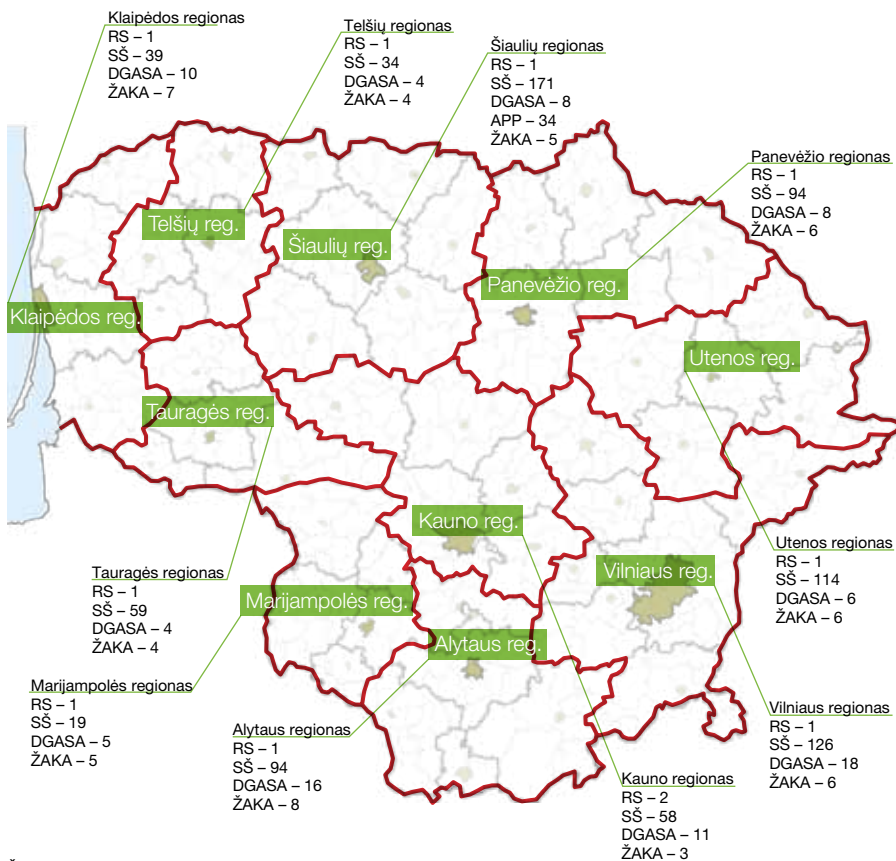
4.5. PAVOJINGŲ ATLIEKŲ TVARKYMAS

ISPA ir Sanglaudos fondo parama reikšmingai prisidėjo prie aplinkos taršos pavojingomis atliekomis mažinimo ir pavojingų atliekų tvarkymo infrastruktūros kūrimo. Pavojingų atliekų tvarkymui ir reikalingos infrastruktūros kūrimui buvo skirti du projektai, kurių bendras biudžetas beveik 116 mln. litų. Projektus įgyvendino UAB „Toksika“. Įgyvendinant projektus Šiaulių rajone pastatytas pavojingų atliekų deginimo įrenginys, statomas pavojingų atliekų sąvartynas. Projektinis pavojingų atliekų deginimo įrenginio pajėgumas – 8000 tonų per metus. Projektinis pavojingų atliekų sąvartyno pajėgumas – 9000 tonų per metus. ES paramos lėšomis taip pat buvo sutvarkyti praeities taršos pavojingomis atliekomis šaltiniai:

- Uždarytas ir reiklėtuotas odų pramonės skystų atliekų sąvartynas Aukštrakių kaime Šiaulių rajone.
- Surinktos ir sutvarkytos bankrutavusių įmonių paliktos pavojingos atliekos. Iš dešimties bankrutavusių įmonių surinkta ir išvalyta virš 1100 tonų pavojingų atliekų.
- Surinkti ir sutvarkyti pesticidai iš 30 pesticidų sandėlių, išvalytos pesticidais užterštos teritorijos ir dirvožemis. Bendras sutvarkytų pesticidų kiekis – beveik 2090 tonų. Pesticidų gaisravietėse surinkta ir sutvarkyta 5138 m³ pesticidais užteršto dirvožemio.

5. REGIONINĖS KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO SISTEMOS

ES parama paskatino regioninių komunalinių atliekų tvarkymo sistemų sukūrimą Lietuvoje. Siekiant sudaryti galimybes atliekų tvarkymo problemoms spręsti panaudoti ISPA lėšas, savivaldybių sutarimu 2002–2005 metais buvo įsteigta dešimt regioninių atliekų tvarkymo centrų, kurie įgyvendino komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros sukūrimo ir plėtros projektus. ES parama tiesiogiai paskatino regioninį atliekų tvarkymo planavimą ir savivaldybių bendradarbiavimą. ISPA ir Sanglaudos fondo lėšomis kiekviename komunalinių atliekų tvarkymo regione buvo sukurta tam tikra komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūra (žr. žemėlapij).

Žymėjimas:

RS – regioninis sąvartynas

SŠ – uždaryti seni sąvartynai (šiukšlynai)

DGASA – didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė

APP – atliekų priėmimo punktas

ŽAKA – žaliųjų atliekų surinkimo aikštelė

5.1. ALYTAUS KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO REGIONAS

7 savivaldybės
184,5 tūkst. gyventojų
356 kg komunalinių atliekų / gyventojui

Alytaus regione ES lėšomis pastatyta net 16 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių.

Alytaus komunalinių atliekų tvarkymo regionas apima 7 savivaldybes, kuriose 2013 m. gyveno daugiau kaip 184 tūkst. gyventojų. Alytaus regione vienam gyventojui susidaro vidutiniškai 356 kg komunalinių atliekų.

UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centras įgyvendino 6 projektus, kurių bendra vertė 120,7 mln. litų. Įgyvendinus projektus pasiekti tokie rezultatai:

- Įrengtas 1 regioninis nepavojingų atliekų sąvartynas (Takniškių kaime, Alytaus rajone);
- Uždaryti 94 seni sąvartynai ir šiukšlynai;
- Įrengta 16 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių;
- Įrengtos 8 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės;
- Statomi atliekų mechaninio ir biologinio apdorojimo įrenginiai;
- Nupirkta 6000 individualaus kompostavimo konteinerių.

Alytaus regioninio sąvartyno teritorija Takniškių kaime, Alytaus rajone.

5.2. KAUNO KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO REGIONAS

6 savivaldybės

556,6 tūkst. gyventojų

384 kg komunalinių atliekų / gyventojui

Kauno regionas yra vienintelis regionas, kuriame įrengti 2 regioniniai nepavojingų atliekų sąvartynai (Kauno rajone ir Kėdainių rajone).

Kauno komunalinių atliekų tvarkymo regionas apima 6 savivaldybes, kuriose 2013 m. gyveno beveik 557 tūkst. gyventojų. Kauno regione vienam gyventojui susidaro vidutiniškai 384 kg komunalinių atliekų.

VšĮ Kauno regiono atliekų tvarkymo centras įgyvendino 3 projektus, kurių bendra vertė 214,4 mln. litų. Įgyvendinus projektus pasiekti tokie rezultatai:

- Įrengti 2 regioniniai nepavojingų atliekų sąvartynai: Lapių regioninis sąvartynas (Leipšiškių kaime Kauno rajone) ir Zabieliškio regioninis sąvartynas (Zabieliškio kaime, Kėdainių rajone);
- Uždaryti 58 seni sąvartynai ir šiukšlynai;
- Įrengtos 3 atliekų perkrovimo stotys (Raseinių, Kaišiadorių ir Jonavos rajonuose);
- Įrengta 11 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių;
- Įrengtos 3 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės;
- Statomi atliekų mechaninio ir biologinio apdorojimo įrenginiai Kauno mieste ir Zabieliškio kaime Kėdainių rajone;
- Nupirkti 30000 individualaus kompostavimo konteinerių.

Atliekų perkrovimo stotis Kauno regione.

5.3. KLAIPĖDOS KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO REGIONAS

7 savivaldybės

330,4 tūkst. gyventojų

489 kg komunalinių atliekų / gyventojui

Klaipėdos regione komunalinės atliekos bus apdorojamos mechaninio apdorojimo įrenginyje ir deginamos UAB „Fortum Klaipėda“ termofikacinėje elektrinėje.

Klaipėdos komunalinių atliekų tvarkymo regionas apima 7 savivaldybes, kuriose 2013 m. gyveno apie 330 tūkst. gyventojų. Klaipėdos regione vienam gyventojui susidaro vidutiniškai 489 kg komunalinių atliekų.

UAB Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras įgyvendino 3 projektus, kurių bendra vertė 104,9 mln. litų. Įgyvendinus projektus pasiekti tokie rezultatai:

- Įrengtas 1 regioninis nepavojingų atliekų sąvartynas (Dumpių kaime, Klaipėdos rajone);
- Uždaryti 39 seni sąvartynai ir šiukšlynai;
- Įrengta 10 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių;
- Įrengtos 7 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės;
- Statomas atliekų mechaninio apdorojimo įrenginys;
- Nupirkta 10000 individualaus kompostavimo konteinerių.

Uždarytas Palangos sąvartynas.

5.4. MARIJAMPOLĖS KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO REGIONAS

5 savivaldybės

155,3 tūkst. gyventojų

448 kg komunalinių atliekų / gyventojui

Vertinant pagal lėšų sumą, tenkančią vienam gyventojui, Marijampolės regione investicijos į komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros sukūrimą buvo didžiausios.

Marijampolės komunalinių atliekų tvarkymo regionas apima 5 savivaldybes, kuriose 2013 m. gyveno apie 155 tūkst. gyventojų. Marijampolės regione vienam gyventojui susidaro vidutiniškai 448 kg komunalinių atliekų.

UAB Marijampolės apskrities atliekų tvarkymo centras įgyvendino 4 projektus, kurių bendra vertė 131,4 mln. litų. Įgyvendinus projektus pasiekti tokie rezultatai:

- Įrengtas 1 regioninis nepavojingų atliekų sąvartynas (Panausupio kaime, Marijampolės rajone);
- Uždaryta 19 senų sąvartynų ir šiukšlynų;
- Įrengtos 5 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės;
- Įrengtos 5 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės;
- Statomi atliekų mechaninio ir biologinio apdorojimo įrenginiai;
- Nupirkta 14000 individualaus kompostavimo konteinerių.

Marijampolės regioninio sąvartyno statyba.

5.5. PANEVĖŽIO KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO REGIONAS

6 savivaldybės

240,6 tūkst. gyventojų

359 kg komunalinių atliekų / gyventojui

Panevėžio regionas yra vienas iš keturių regionų, kuriame apdorojant biologiškai skaidžias atliekas planuojama išgauti biudujas ir gaminti elektros energiją.

Panevėžio komunalinių atliekų tvarkymo regionas apima 6 savivaldybes, kuriose 2013 m. gyveno apie 240 tūkst. gyventojų. Panevėžio regione vienam gyventojui susidaro vidutiniškai 359 kg komunalinių atliekų.

UAB Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras įgyvendino 4 projektus, kurių bendra vertė 123,6 mln. litų. Įgyvendinus projektus pasiekti tokie rezultatai:

- Įrengtas 1 regioninis nepavojingų atliekų sąvartynas (Dvarininkų kaime, Panevėžio rajone);
- Uždaryti 94 seni sąvartynai ir šiukšlynai;
- Įrengtos 2 atliekų perkrovimo stotys (Biržų ir Rokiškio rajonuose);
- Įrengtos 8 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės;
- Įrengtos 6 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės;
- Statomi atliekų mechaninio ir biologinio apdorojimo įrenginiai;
- Nupirkta 6300 individualaus kompostavimo konteinerių.

Didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelė Panevėžio regione.

5.6. ŠIAULIŲ KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO REGIONAS

7 savivaldybės

288,2 tūkst. gyventojų

344 kg komunalinių atliekų / gyventojui

Šiaulių regione sutvarkyta penktadalis visų ES lėšomis Lietuvoje sutvarkytų sąvartynų ir šiukšlynų (171 iš 808).

Šiaulių komunalinių atliekų tvarkymo regionas apima 7 savivaldybes, kuriose 2013 m. gyveno apie 288 tūkst. gyventojų. Šiaulių regione vienam gyventojui susidaro vidutiniškai 344 kg komunalinių atliekų.

VšĮ Šiaulių regiono atliekų tvarkymo centras įgyvendino 5 projektus, kurių bendra vertė 104,5 mln. litų. Įgyvendinus projektus pasiekti tokie rezultatai:

- Įrengtas 1 regioninis nepavojingų atliekų sąvartynas (Aukštrakių kaime, Šiaulių rajone);
- Uždarytas 171 senas sąvartynas ir šiukšlynas (Šiaulių regione sutvarkytų sąvartynų ir šiukšlynų skaičius yra didžiausias lyginant su kitais komunalinių atliekų tvarkymo regionais);
- Įrengtos 8 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės;
- Įrengti 34 atliekų priėmimo punktai;
- Įrengtos 5 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės;
- Įrengtos 247 konteinerinės aikštelės;
- Statomi atliekų mechaninio ir biologinio apdorojimo įrenginiai;
- Nupirka 38000 individualaus kompostavimo konteinerių.

Atliekų priėmimo punktas su konteineriais Šiaulių regione.

5.7. TAURAGĖS KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO REGIONAS

4 savivaldybės

105,5 tūkst. gyventojų

284 kg komunalinių atliekų / gyventojui

Tauragės regione bus pastatyta daugiau kaip 47 tūkst. antrinių žaliavų konteinerių.

Tauragės komunalinių atliekų tvarkymo regionas apima 4 savivaldybes, kuriose 2013 m. gyveno apie 105 tūkst. gyventojų. Tauragės regione vienam gyventojui susidaro vidutiniškai 287 kg komunalinių atliekų.

UAB Tauragės regiono atliekų tvarkymo centras įgyvendino 4 projektus, kurių bendra vertė 50,4 mln. litų. Įgyvendinus projektus pasiekti tokie rezultatai:

- Įrengtas 1 regioninis nepavojingų atliekų sąvartynas (Leikiškės kaime, Tauragės rajone);
- Uždaryti 59 seni sąvartynai ir šiukšlynai;
- Įrengtos 4 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės;
- Įrengtos 4 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės;
- Statoma atliekų atviro kompostavimo aikštelė;
- Nupirkta 47360 antrinių žaliavų konteinerių;
- Nupirkta 500 individualaus kompostavimo konteinerių.

Uždarytas sąvartynas Tauragės regione.

5.8. TELŠIŲ KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO REGIONAS

4 savivaldybės

146,6 tūkst. gyventojų

341 kg komunalinių atliekų / gyventojui

Telšių regione apdorojant biologiškai skaidžias atliekas bus išgaunamos biudujos ir gaminama elektros energija.

Telšių komunalinių atliekų tvarkymo regionas apima 4 savivaldybes, kuriose 2013 m. gyveno apie 146 tūkst. gyventojų. Telšių regione vienam gyventojui susidaro vidutiniškai 341 kg komunalinių atliekų.

UAB „Telšių regiono atliekų tvarkymo centras“ įgyvendino 3 projektus, kurių bendra vertė 74,2 mln. litų. Įgyvendinus projektus pasiekti tokie rezultatai:

- Įrengtas 1 regioninis nepavojingų atliekų sąvartynas (Jėrubaičių kaime, Plungės rajone);
- Uždaryti 34 seni sąvartynai ir šiukšlynai;
- Įrengtos 3 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės;
- Įrengtos 4 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės;
- Statomi atliekų mechaninio ir biologinio apdorojimo įrenginiai;
- Nupirkta 10215 individualaus kompostavimo konteinerių.

Žaliųjų atliekų smulkintuvas Telšių regione Jėrubaičiuose.

5.9. UTENOS KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO REGIONAS

6 savivaldybės

144,2 tūkst. gyventojų

335 kg komunalinių atliekų / gyventojui

Utenos regione sutvarkytų senų sąvartynų ir šiukšlynų skaičius yra vienas didžiausių Lietuvoje (daugiau senų sąvartynų ir šiukšlynų sutvarkyta tik Šiaulių ir Vilniaus regionuose).

Utenos komunalinių atliekų tvarkymo regionas apima 6 savivaldybes, kuriose 2013 m. gyveno apie 144 tūkst. gyventojų. Utenos regione vienam gyventojui susidaro vidutiniškai 335 kg komunalinių atliekų.

UAB „Utenos regiono atliekų tvarkymo centras“ įgyvendino 3 projektus, kurių bendra vertė 107,2 mln. litų. Įgyvendinus projektus pasiekti tokie rezultatai:

- Įrengtas 1 regioninis nepavojingų atliekų sąvartynas (Mockėnų kaime, Utenos rajone);
- Uždaryta 114 senų sąvartynų ir šiukšlynų;
- Įrengtos 6 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelės;
- Įrengtos 6 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės;
- Statomi atliekų mechaninio ir biologinio apdorojimo įrenginiai;
- Nupirkta 6000 individualaus kompostavimo konteinerių.

Visagino atliekų priėmimo ir laikino saugojimo bei kompostavimo aikštelė nuo uždaryto Karlių sąvartyno kaupo.

5.10. VILNIAUS KOMUNALINIŲ ATLIEKŲ TVARKYMO REGIONAS

8 savivaldybės

806,4 tūkst. gyventojų

459 kg komunalinių atliekų / gyventojui

Nors Vilniaus regione atliekų tvarkymo infrastruktūros sukūrimo projektų investicijos didžiausios, tačiau vertinant pagal vienam gyventojui tenkančią lėšų sumą – mažiausios.

Vilniaus komunalinių atliekų tvarkymo regionas apima 8 savivaldybes, kuriose 2013 m. gyveno apie 806 tūkst. gyventojų. Tai didžiausias gyventojų skaičiumi komunalinių atliekų tvarkymo regionas Lietuvoje. Vilniaus regione vienam gyventojui susidaro vidutiniškai 459 kg komunalinių atliekų.

UAB „VAATC“ (Vilniaus apskrities atliekų tvarkymo centras) įgyvendino 3 projektus, kurių bendra vertė 250,5 mln. litų. Įgyvendinus projektus pasiekti tokie rezultatai:

- Įrengtas 1 regioninis nepavojingų atliekų sąvartynas (Kazokiškių kaime, Elektrėnų rajone);
- Uždaryti 126 seni sąvartynai ir šiukšlynai;
- Numatyta įrengti 18 didelių gabaritų atliekų surinkimo aikštelių;
- Įrengtos 6 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės;
- Įrengta 100 konteinerinių aikštelių;
- Statomi atliekų mechaninio ir biologinio apdorojimo įrenginiai;
- Nupirkta 51000 individualaus kompostavimo konteinerių.

Jašiūnų sąvartyno Šalčininkų rajone uždarymo darbai: atliekų kaupio uždengimas gruntu.

6. NAUDINGOS NUORODOS

Aplinkos ministerija – www.am.lt

Aplinkos projektų valdymo agentūra – www.apva.lt

Aplinkos apsaugos agentūra – www.gamta.lt

Regioniniai atliekų tvarkymo centrai:

Alytaus – www.aratc.lt

Kauno – www.kaunoratc.lt

Klaipėdos – www.kratc.lt

Marijampolės – www.maatc.lt

Panevėžio – www.pratc.lt

Šiaulių – www.sratc.lt

Tauragės – www.uabtratc.lt

Telšių – www.tratc.lt

Utenos – www.uratc.lt

Vilniaus – www.vaatc.lt
